

Vaka Temelli Rol Play Etkinliklerine Katılan ve Katılmayan Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyi

*Aylin Yalçın Irmak**
*Meryem Metinoğlu***

Öz

Araştırma vaka temelli rol play etkinliklerinin hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeyine etkisini belirlemek amacıyla randomize olmayan paralel kontrollü araştırma tipinde yapılmıştır. Drama dersini alan toplam 44 öğrenci araştırmanın girişim grubunu, dersi almayan 165 öğrenci de kontrol grubunu oluşturmuştur. Girişim grubundaki öğrencilere altı hafta drama, empati, iletişim becerileri ve rol play konularında teorik bilgi verilmiş olup kalan sekiz haftasında vaka temelli rol play grup çalışması etkinlikleri uygulanmıştır (toplam 28 saat). Veri, Kişisel Bilgi Formu ve Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılarak internet tabanlı olarak toplanmıştır. Veri analizi için yüzdellik, standart sapma, Mann-Whitney U ve Kruskal-wallis tek yönlü varyans testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %52.2'si 21 yaş ve üzeri, %76.4'ü kadın, %78'i çekirdek aile yapısındadır. Girişim grubu ve kontrol grubu EEÖ puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır ($p=.614$). Tüm öğrencilerin EEÖ puan ortalaması 68.10 ± 6.23 bulunmuştur. Sınıflara göre EEÖ puan ortalamaları: birinci sınıf 68.18 ± 6.32 , ikinci sınıf 68.01 ± 6.15 , üçüncü sınıf 68.05 ± 6.18 , dördüncü sınıf 68.56 ± 7.02 'dir. Sınıf ($p=.996$), yaş ($p=.519$) ve aile yapısı ($p=.851$) tiplerine göre EEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Kız öğrencilerde 68.50 ± 6.03 , erkeklerde 66.19 ± 6.91 göre ($p=.027$); insanlara yardım etme sebebi ile hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerde ($p=.008$) diğer öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek empatik eğilim olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi orta derecededir; eğitim yılı yükseldikçe bu düzeyde değişim olmamıştır. Vaka temelli rol play etkinliklerinin öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine etkisi olmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin ve insanlara yardım etmek amacı ile hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Empati, Hemşirelik, Empatik Eğilim, Empatik Beceri, Rol Play Etkinlikleri.

* Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Tekirdağ, ayalcin@nku.edu.tr

** Öğr. Gör., Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Tekirdağ, mmetinoğlu@nku.edu.tr

Abstract

The research was carried out as non-randomized parallel controlled trial in order to determine the effect of case-based role play activities on the level of empathic tendency of nursing students. 44 students taking drama classes constituted the intervention group, whereas 165 students who did not take these classes constituted the control group. Students in the intervention group were given theoretical lectures on drama, empathy, communication skills and role play for six weeks and for the rest eight weeks, they were given disease/case-based role play as group study activities (28 hours in total). Data was collected internet-based using Personal Information Forms and Empathic Tendency Scale (ETS). Percentage, standard deviation, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis one-way analysis of variance were used for data analysis. 52.2% of students involved in the study were at the age of 21 and above, 76.4% of them were women, and 78% of them were members of nuclear families. There was no difference among the ETS score averages of the intervention group and the control group ($p=.614$). ETS score average of all students was found out to be 68.10 ± 6.23 . ETS score averages according to their years of study was 68.18 ± 6.32 for the first year students, 68.01 ± 6.15 for the second year students, 68.05 ± 6.18 for the third year students, and 68.56 ± 7.02 for the fourth year students. Difference among ETS score averages according to year of study ($p=.996$), age ($p=.519$) and family structure ($p=.851$) was not found out to be significant. The empathic tendency was found out to be statistically significant in female students as 68.50 ± 6.03 compared to male similarly it was determined to be high in students who chose this profession due to the desire for helping people compared to the others. In conclusion, the empathic tendency of nursing students was determined to be at moderate level, and there was no difference as the year of study increased. It was also found out that case-based role play activities and no effect on the empathic tendency level of students. It was found out that the empathic tendency level of female students and also of those who chose the profession of nursing due to the desire for helping others was higher.

Keywords: Empathy, Nursing, Empathic Tendency, Empathic Skill, Role Play Activities

Giriş

İnsan ilişkileri ve iletişimin temel kavramlarından biri olan empati, kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyması, onun kendine özgü dünyasını, duygu ve düşüncelerini tam olarak anlayıp ifade etmesi olarak tanımlanmıştır (Dökmen, 1994, s.134-175). Staub (1987) empatinin bilişsel ve duygusal olmak üzere iki boyutunu vurgulamaktadır. Bilişsel boyut; bir olaydan ya da durumdan karşıdakinin nasıl hissedebileceğini anlamak, bu hislerin farkında olmaktır. Duygusal boyut ise deneyim yaşayan kişinin duygularını hissetmek ve bunu karşı tarafa yansıtmaktır (Staub, 1987, s. 195-217). Dökmen (1994) de çok boyutlu yaklaşımı desteklemiş ve bu kavramın empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönünden söz etmiştir. Empatik beceri, bireyin empati kurabilme kabiliyetini belirtmektedir. Empatinin duygusal boyutunu oluşturan empatik eğilim ise bireyin empati yapma potansiyelini göstermektedir (Dökmen, 1994, s.134-175; Mete ve Gerçek 2005, s. 11-17). Özetle Staub (1987) insanın doğumundan itibaren bilişsel olarak çevresindekilerin duygularını algılayıp, duygusal olarak tepkiler verdiğini ifade etmektedir (Staub, 1987, s. 195-217)

Empatinin, prososyal ve antisosyal davranışları anlama ve açıklamada önemli bir role sahip olduğu konusunda çok sayıda araştırmacı görüş birliği içerisinde. Kişi kendini karşısındakinin yerine koyduğunda onun duygu ve düşüncelerini, hissettiklerini daha iyi anlamaktadır (Dökmen, 1988, s. 155-190). Bu ruh hali onun karşısındaki kişilerle daha sağlıklı iletişim kurması ve sürdürmesine katkı sağlar. Diğer bir ifade ile sosyal hayatta ikili ilişkilerde çatışmaya girmeyen, yakın ilişki kurabilen ve karşısındaki kişileri daha iyi anlayabilen bireylerin, empati düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir (Jolliffe ve Farrington, 2004, s. 441-476; Kağan ve Ciminli, 2016, s.1135-50; Paterson, Reniers ve Vollm, 2009, s. 459-471).

Sağlık bakım sistemi içerisinde çok yönlü sorumluluğu ve rolü olan hemşirelerin uygun sağlık hizmetini verebilmek ve gerekli hemşirelik tanımlarını koyabilmek için sağlık ve hastalık durumundaki kişilerle etkili iletişim kurması gerekmektedir (Dağhan ve Yakıncı, 2015, s. 88-102). Empatik yaklaşımla kurulan iletişim, sağlıklı ve hasta birey tarafından daha kolay kabul edilir. Çünkü birey, hemşire tarafından anlaşıldığını ve önemsendiğini hisseder. Birçok çalışma bulgusu, empati içerikli sağlık bakımının etkinliğini göstermeye çalışmıştır. Reynolds ve Scott (2000, s 226-34), sağlık profesyonellerinin sahip olduğu yüksek empati düzeyi ve olumlu hasta sonuçları (ağrı ile başetme, nabız ve solunum hızı, endişe ve kaygı düzeyinde iyileşme) arasındaki ilişkiyi çalışmada bildirmektedir. Dolayısı ile empati, hemşirelik bakımında olumlu sonuçlara ulaşmada anahtar roldedir. Hemşirelerin mesleklerini başarılı bir şekilde icra edebilmeleri için empatik eğilimlerinin gelişmiş olması ve bu potansiyellerini uygulamalarına etkin bir şekilde yansıtılmaları temel gayelerinden biridir.

Literatürde hemşireler için empatik eğilimin eğitim ile geliştiğini (Sabancıoğulları ve ark. 2007, s. 1-6; Tutuk ve ark. 2002, s. 36-41) ve gelişmediğini gösteren (Arifoğlu ve Razi, 2011, s. 7-11; Mete ve Gerçek 2005, s. 11-17) çalışmalar bulunmaktadır.

Empatik becerilerin geliştirilmesi için birçok eğitim yönteminin kullanıldığı bilinmektedir. Türkçe literatürde yayımlanan çalışmalarda Tutuk ve arkadaşları (2002, s. 36-41) C.Ü Hemşirelik Yüksekokulu'nda yürütülen hemşirelik lisans eğitim programının; Ay (2006, s. 95-105) İ.Ü. Bakırköy Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde yürütülen hemşirelik lisans eğitim programının; Arifoğlu ve Razi (2011, s. 7-11) kendini tanıma ve iletişim yönetimi dersinin; Karaca, Açıkgöz ve Akkuş (2013, s. 118-123) 36 saat süren empatik beceri geliştirme eğitim programının (4 hafta empatinin kuramsal açıklaması ve 9 hafta sosyal yaşam ve klinik örneklerle verilecek empatik yanıtları içeren egzersizler); Ünal ve Öz (2008, s. 52-67) iletişim becerileri eğitiminin; Mete ve Gerçek (2005, s. 11-17) probleme dayalı öğretim yöntemiyle yürütülen hemşirelik lisans eğitiminin empatik eğilim üzerine olan etkisini çalışmalarında ortaya koymuştur.

Türk hemşirelerin empatik eğilimlerini geliştirme programlarında, vaka temelli olayların temsili hareketlerle ortaya konulup canlandırılması, sonrasında duygu ve düşüncelerin tartışılması aşamalarına dayanan rol play etkinliklerini ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışma, vaka temelli rol play etkinliklerine katılan ve katılmayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla randomize olmayan paralel kontrollü araştırma tipinde yürütülmüştür.

Materyal Metod

Araştırma bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümü öğrencileri ile bahar yarıyılında gerçekleştirilmiştir. Hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan 453 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Drama dersi 2015-2016 eğitim-öğretim yılı hemşirelik birinci sınıf ders müfredatında seçmeli olarak ilk kez yer almıştır. Bu dersi alan toplam 44 öğrenci araştırmanın girişim grubunu, dersi almayan 165 öğrenci de kontrol grubunu oluşturmuştur. Grupların oluşturulmasında randomizasyon sağlanamamış, öğrencilerin bu dersi seçmeleri girişim grubuna atanmaları için belirleyici olmuştur. Çalışmanın başında araştırmanın yürütüldüğü kurumdan izin alınmış ve öğrencilerin katılımında gönüllülük esas alınmıştır.

Vaka Temelli Rol Play Etkinliklerinin Uygulanması

Vaka temelli rol play etkinlikleri drama dersi müfredat programı kapsamında girişim grubu ile 14 hafta (28 saat) süresince yürütülmüştür. Programın ilk altı haftasında öğrencilere drama, empati, iletişim becerileri ve rol play gibi konularda teorik bilgi verilmiştir. Son sekiz hafta;

1. Ateşli bebeklerini acil servise getiren anne-baba (Örnek Ek. 1),
2. Onkoloji servisinde yatan genç bir kız,
3. Doğum servisinde doğumu başlayan gebe,
4. Aile sağlığı merkezine başvuran ve kan tahlili yapılacak olan çocuk ve annesi,
5. İş kazası sonucu parmakları kesilmiş acil servise getirilen işçi ve arkadaşları
6. Çocuk onkolojisinde çalışan palyaço hemşire,
7. Terminal dönemde olan hasta ve yakınları,
8. Böbrek nakli olacak anne ve oğlu gibi vakalarda rol play grup çalışmaları uygulanmıştır.

Rol play etkinlikleri öncesinde öğrencilerin 7-8 kişilik gruplar oluşturması istenerek her hafta bir grubun verilen vaka temelli rol play etkinliğini 20-40 dakikalık süre içerisinde doğaçlama olarak canlandırmaları istenmiştir. Gruplar canlandıracakları rol play etkinliğinin konusu ve alacakları roller hakkında önceden bilgilendirilmeyip, etkinliği yapacakları dersin başında konu hakkında bilgi almışlardır. Ders öncesi canlandırılacak etkinliğe uygun olarak öğrencilere gerekli olabilecek malzemeler (kıyafet, malzeme vb) ve ortamın hazırlığı (hastane, ameliyathane, doğumhane vb) araştırmacılar tarafından temin edilmiştir. Öğrencilerin rol play etkinliklerinin sonunda grup içi ve gruplar arasında duygu ve düşüncelerin ifadesi, değerlendirilmesi ve tartışılması sağlanmıştır. Sınıf içi yürütülen bu etkinlik öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri için ayna görevi görmüştür.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin «Kişisel Bilgi Formu» ve «Empatik Eğilim Ölçeği»ni özgür irade ile isim belirtmeksizin internet ortamında (Google formlar) yanıtlamaları istenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu; araştırmacılar tarafından ilgili literatür ışığında geliştirilmiştir. Öğrencilerin sınıfı, yaşı, cinsiyeti, aile tipi ve hemşirelik mesleğini tercih sebebi gibi özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 5 sorudan oluşan bir formdur.

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ); Dökmen (1988) tarafından bireyin olaylar karşısında duygusal duyarlılığını ve günlük yaşamdaki empati kurma potansiyelini ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek likert tipte olup, 20 sorudan oluşmakta ve “tamamen uygun” dan “tamamen aykırı” ya her soruya 1’den 5’e kadar puan verilerek bireylerin o maddedeki görüşe ne ölçüde katıldıklarını belirtmektedir. EEÖ’nin sekiz maddesi, deneklerin “evet” işaretleme eğilimlerini dengelemek için negatif cümleden (3,6,7,8,11,12,13,15. sorular ters madde) oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan 20 dir. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu; düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği .82, yarılama güvenilirliği .86’dir. Eş zamanlı ölçüt geçerliği .68’dir (Dökmen, 1988, s.155-190).

Değerlendirme

Veri analizinde SPSS for Windows 18 paket programından yararlanılmış, yüzdelik, standart sapma, Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-wallis tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan 209 hemşirelik öğrencisinin % 52.2’si (n:57) 21 ve üzeri yaş grubunda, %21.1’i birinci sınıf, %34.9’u ikinci sınıf, %34.4’si üçüncü sınıf ve %9.6 ‘sı dördüncü sınıfta eğitim görmektedir. Büyük çoğunluğu kadın (%76.07; n:159) olan öğrencilerin %78’i (n:163) çekirdek aile yapısına sahiptir. Vaka temelli rol-play etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrencilerin EEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p=.614$). Tüm öğrencilerin empatik eğilim puan ortalaması 68.10 ± 6.23 (en çok:100 - en az:20) olarak bulunmuştur. Sınıflara göre empatik eğilim puan ortalamaları birinci sınıf 68.18 ± 6.32 , ikinci sınıf 68.01 ± 6.15 , üçüncü sınıf 68.05 ± 6.18 , dördüncü sınıf 68.56 ± 7.02 olarak belirlenmiş ve sınıflar arasında puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p=.996$). Yaş gruplarına ($p=.519$) ve aile tiplerine ($p=.851$) göre empatik eğilim puan ortalamaları arasında da anlamlı fark yoktur. Empatik eğilim puanları cinsiyet açısından karşılaştırıldığında kızlarda 68.50 ± 6.03 erkeklerde 66.19 ± 6.91 olarak tespit edilmiştir. İki grup arasındaki fark istatistiksel olarak kızlar lehine anlamlı bulunmuştur ($p=.027$). Öğrenciler en fazla mezuniyette kolay iş bulma (% 42.6) ve insanlara yardım etme (% 39.2) nedeniyle hemşirelik mesleğini tercih ettiklerini bildirmişlerdir. İnsanlara yardım etmek yanıtını veren öğrencilerin empatik eğilim puanları diğerlerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p=.008$) (Tablo 1.)

Tartışma

Çalışmanın sonuçları, hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri üzerinde vaka temelli rol play etkinliklerinin ve diğer bazı değişkenlerin etkisini ortaya koymuştur. Çalışmamızda tüm öğrencilerin empatik eğilim puanları ortalamanın az üzerindedir

(68.10±6.23 en çok:100-en az:20). Örneklemini hemşirelik öğrencilerinin oluşturduğu ve aynı ölçme aracı kullanılmış diğer bazı çalışmalarda da empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu gösterilmiştir (Arifoğlu ve Razi, 2011, s. 7-11; Tutuk ve ark., 2002, s. 36-41; Uncu ve ark. 2016). Arifoğlu ve Razi (2011, s. 7-11) çalışmasında, empatik eğilim yükseldikçe bireyin iletişim becerilerinin de yükseldiğini tespit etmiştir. Ölçekten en yüksek 100 puan alınabileceği ve hemşirelik bakımında iletişimin önemi göz önünde bulundurularak, öğrencilerin mesleki eğitimleri sırasında empatik eğilimlerini ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan tüm çabaların çok değerli olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bazı çalışmalar eğitim yılı arttıkça empatik eğilim ölçek puan ortalamalarının arttığına dikkat çekmektedir (Cevahir ve ark. 2008, s. 5-13; Tutuk ve ark. 2002, s. 36-41; Uncu ve ark. 2016). Bu çalışmanın bulgularına göre ise sınıflara göre empatik eğilim puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Mete ve Gerçek (2005, s. 11-17) tarafından probleme dayalı öğretim yöntemiyle eğitim gören 192 hemşirelik öğrencisi ile yürütülmüş çalışma sonuçları, bu bulguyu desteklemiş ve sınıflar arasında empatik eğilim puan ortalamaları arasında fark olmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışma kapsamında girişim grubu 14 hafta (28 saat) süresince vaka temelli rol play etkinliklerine katılmıştır. Girişim grubundaki öğrencilerin empatik eğilim düzeyi girişim uygulanmayan öğrenciler ile karşılaştırıldığında aradaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Konu ile ilgili bazı yayınlar incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin “empatik beceri”lerinin lisans eğitiminde etkili eğitim yöntem ve uygulamalarıyla gelişebileceğini göstermektedir (Arifoğlu ve Razi, 2011, s. 7-11; Ay, 2006, s. 95-105; Mert ve Sezgin, 2011, s. 9-13; Mete ve Gerçek 2005, s. 11-17). Bu araştırmaların bir kısmı “empati eğitimi” bir kısmı da “iletişim becerisi eğitimi” adı altında bu becerinin geliştirilebileceğini savunmaktadır. Araştırmacıların çoğu birbirlerinin yerine de kullanılan bu kavramlardan empatik beceriyi, genellikle genel iletişim becerisinin bir parçası olarak kabul etmektedir (Dökmen, 1988, s. 155-190). Öte yandan literatürde empatik eğilimin eğitim ile geliştiğini (Sabancıoğulları ve ark. 2007, s. 1-6; Tutuk ve ark. 2002, s. 36-41) ve gelişmediğini gösteren (Arifoğlu ve Razi, 2011, s. 7-11; Mete ve Gerçek 2005, s. 11-17) çalışmalar bulunmaktadır. “Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi?” sorusuna yanıt arayan Karaca, Açıkgöz ve Akkuş (2013, s. 118-123) empatik beceri geliştirme programı ile hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin empatik becerilerinin önemli oranda arttığını ancak öğrencilerin empatik eğilimlerinde değişiklik olmadığını tespit etmişlerdir. Elde edilen literatür ışığında etkili bazı girişimlerle empatik becerinin geliştirilebileceği fakat duygusal düzeyde değişimi ifade eden empatik eğilim için bu girişimlerin etkisiz kaldığı görülmektedir. Bu araştırma kapsamında da haftada 2 saat olarak yürütülen vaka temelli rol play etkinliklerinin öğrenci hemşirelerin empatik eğilim düzeyleri üzerinde yeterince etkisinin olmadığı bulunmuştur. Bir eğitimin içeriğinin yanı sıra süresi de önemlidir. Bu nedenle empatik eğilim davranışı kazandırma sürecinde rol play etkinliklerinin daha uzun süreye genişletilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Mete ve Gerçek (2005, s. 11-17) çalışmasında bu bulguyu, empatik eğilimin beceri ya da bilişsel gelişimden çok tutum gelişimi ve kişilik değişimi gerektirdiğini, bu özelliğinden dolayı değiştirilmesinin çok güç olduğu ve bunun için daha uzun süreli eğitime ihtiyaç olduğu şeklinde yorumlamıştır. Bu

çalışma kapsamında yürütülen vaka temelli rol play etkinliklerinin lisans müfredatına yaygınlaştırılmış uzun dönem etkileri merak uyandırmaktadır.

Beklenen bir sonuç olarak kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek empatik eğilim gösterdikleri bulgulanmıştır. Alan literatürde incelenen birçok araştırma bulgusu çalışma sonuçlarımızı destekler nitelikte olup, kadınların erkeklere oranla anlamlı derecede empatik becerilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kırımoğlu ve ark., 2016, s. 5623- 3635). Kadınların empatik becerilerinin daha gelişmiş olması Dökmen (2005, s. 20-22.) tarafından “kadın duyarlılığı” kavramıyla açıklanmaktadır. Bazı toplumlarda statüsü erkekten düşük kabul edilen kadın, kendini koruma içgüdüleriyle dikkatli gözlem yaparak her bir davranışı çok daha iyi analiz etmeye başlar ve bu durum empatik yeteneklerinin gelişmesine neden olur. Diğer bir varsayım da genetik yatkınlık ya da biyolojik bir temelin olmasıdır. Kadınların öğrenip geliştirdikleri bu yeteneklerini başta rol model oldukları kız çocuklarına aktarmaları olası bir durumdur (Dökmen, 2002, s. 53-68). kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek empatik eğilim göstermeleri, Türk kadınlarının yetiştirilme tarzı, aile hayatındaki yeri, çocuk bakımı ve eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen önemli bir bulgu da insanlara yardım etmek amacı ile hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olmasıdır. Hemşireliğin kurucusu kabul edilen Florence Nightingale kuramında hastanın yaşama güçlerinin korunması, gereksinimlerin karşılanması ve hastalara yardım edilmesini hemşireliğin amacı olarak belirtmiştir. Aynı zamanda mesleği yardımseverlik üzerine inşa etmiştir (Veliöğlu, 1999, s.124-125). Hemşirelik mesleği yıllar içinde eğitim ve bakım temelli uygulama alanlarında birçok değişim ile gelişimini sürdürürken temelde tek değişmeyen yönü insana yardım hizmetidir (Erdal, 1993, s. 1-7). Bu hizmetin kaynağını oluşturan empatik eğilimin içinde, kişinin duygularını anlama ve duygusal yaşantılarından etkilenme ile insana yardım etme isteği vardır. Yardım etme isteği ile mesleğe adım atan öğrencilerin empati düzeylerinin yüksek olması, onların hoşgörü, anlayış, şefkat, fedakarlık ve yardımseverlik gibi kişilik özelliklerine sahip olmalarıyla açıklanabilir. Empatinin doğasında yer alan yardım etme isteği hemşirelik mesleği ile örtüşmektedir. Empatik eğilime sahip olup becerilerini uygulama alanına aktarabilen hemşirelerin; hastalarla iletişimleri, etkileşimleri ve verdikleri bakımın kabulü çok daha kolay olmaktadır. Dahası bakım sonuçlarının olumlu olmasına katkı sağlamaktadır (Reynolds ve Scott, 2000, s. 226-34). İnsanlara yardım etme isteği taşıyan ve yüksek empatik eğilim potansiyeline sahip öğrencilerin becerilerini hemşirelik bakım uygulamalarına aktarabilmeleri için öğretim elemanlarına büyük sorumluluk düşmektedir.

Sonuç olarak; hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeyi orta derecededir ve eğitim yılı yükseldikçe bu düzeyde değişim olmamıştır. Çalışmamızda uyguladığımız vaka temelli rol play etkinlikleri, öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri üzerinde etkisiz kalmıştır. Kız öğrencilerin ve insanlara yardım etmek amacı ile hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar ışığında;

- Vaka temelli rol play etkinliklerinin empati eğilimi üzerindeki etkisini daha güçlü kanıtlarla ortaya koyacak randomize kontrollü çalışmaların yürütülmesi,
- Daha büyük örneklem grubu ve farklı sınıf düzeylerinde girişimlerin tekrarlanması,
- İnsanlara yardım etme amacı ile hemşirelik mesleğini tercih etmek isteyen gençlerin teşvik edilmesi,
- Empatik eğilim potansiyellerini geliştirmeye yönelik daha kapsamlı, uzun ve etkili programların test edilmesi önerilebilir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine göre Empatik Eğilim Puanlarının Dağılımı

		n	%	EEÖ Puan Ort.+ss	p
Sınıf	1.sınıf (Girişim grubu)	44	21.1	68.18±6.32	.996
	2.sınıf	73	34.9	68.01±6.15	
	3.sınıf	72	34.4	68.05±6.18	
	4. sınıf	20	9.6	68.56±7.02	
Yaş	17 -18 yaş	16	7.7	67.06±5.43	.519
	19 -20 yaş	84	40.2	68.01±6.04	
	21 yaş ve üzeri	109	52.2	68.33±6.52	
Cinsiyet	Kadın	159	76.07	68.5±6.03	.027*
	Erkek	50	23.9	66.19±6.91	
AileTipi	Geniş aile	37	17.7	67.78±6.05	.851
	Çekirdek aile	163	78	68.25±6.38	
	Parçalanmış aile	9	4.3	66.77±4.20	
Hemşirelik Tercihi	Mezuniyette kolay iş bulma	89	42.6	67.11±6.36	.008**
	Üniversiteye giriş puanı	16	7.7	68.06±5.43	
	İnsanlara yardım etmek	82	39.2	70.60±5.8	
	Aile isteği	22	10.5	66.18±5.54	
Toplam		209	100	68.10±6.23	

* Bağımsız iki grup ortalamaları arasındaki fark Mann Whitney U testi ile analiz edildi

** Gruplar arasında fark Kruskal-Wallis Tek Yönlü Varyans Analizi ile bulguları. Farklılığın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için empatik eğilim puan ortalamaları Mann Whitney U testi ile karşılaştırıldı.

Ek 1 : Bir Haftalık Program Örneği

Süre	Vaka Temelli Rol Play Etkinliği	Değerlendirme-Tartışma
20-40 dak.	Olay Yeri: Hastanenin çocuk acil bölümü Olay: Çocuk acil bölümü çok kalabalıktır ve yeni gelen başka bir hasta için yeterli yatak ve sağlık personeli yoktur. Oyuncular: Anne, baba, yüksek ateşli 5 yaşındaki çocuk, hasta diğer çocuk ve annesi, doktor, hemşire, hasta bakıcı. Teknik: Her öğrenci kura çekerek belirlediği karakterin özelliklerini tanımlar (kaç yaşında, kişilik özellikleri, mesleği eğitim durumu, o andaki duygu durum özelliği vb). Her karakteri canlandıran kişi etkinliği bağımsız ve doğaçlama olarak gerçekleştirir. Gerekli olan ekipman sınıftaki malzeme bölümünden temin edilir. İletişim Kanalları: Sözlü ve sözsüz iletişim teknikleri	Sen olsaydın ne yapardın? Ne olsaydı daha iyi olurdu?

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Journal of Youth Researches • July 2017 • 5(12) • 162-167

ISSN 2147-8473

Received | 05 June 2017

Accepted | 03 June 2017

ANALYSIS / RESEARCH

EXTENDED ABSTRACT

Emphatic Tendency Level of Participating and Non-Participating Nursing Students to Case Based Role Play Activities

Aylin Yalçın Irmak*
Meryem Metinoğlu**

Introduction

Empathy, being the basis of human relations and communication, is the replacement of oneself with another person, understanding the distinctive character, emotions and thought, and expressing them (Dökmen, 1994, p. 134-175). Staub (1987) highlights the two aspects of empathy as cognitive and emotional. Cognitive aspect is to understand how the other person may feel considering an incidence or situation, and being aware of these feelings. Emotional aspect, on the other hand, is feeling the emotions of the other person experiencing an incidence and reflecting this to the person (Staub, 1987, p. 195-217). Dökmen (1994) also supported the multidimensional approach, and mention about two aspects of this term as empathic tendency and empathic skills. Empathic skill states

* Assist. Prof. Dr.; Namık Kemal University School of Health Department of Nursing, Tekirdağ, ayalcin@nku.edu.tr

** Lecturer, Namık Kemal University School of Health Department of Nursing, Tekirdağ, mmetinoğlu@nku.edu.tr

the development skill of empathy. Emphatic tendency, however, builds the emotional aspect, and reveals the potential of a person about showing empathy (Dökmen, 1994, p.134-175; Mete and Gerçek 2005, p. 11-17).

Many study findings tried to reveal the efficiency of empathy thematic healthcare. Reynolds and Scott (2000, p. 226-34) stated in their study the relations between the high empathy level of healthcare professionals, and the positive patient results (coping with headache, pulse and respiration rate, relief in the level of anxiety and worry). Hence, empathy has a key role in reaching positive results in nursing care. There are studies revealing whether empathic tendency improves through education for nurses (Sabancıoğulları et al. 2007, p. 1-6; Tutuk et al. 2002, p. 36-41) or not (Arifoğlu and Razi, 2011, p. 7-11; Mete and Gerçek 2005, p. 11-17).

There have been no studies in Turkish nursing programmes to develop empathic tendencies, in which role-play events based on case-based events are portrayed and animated, and then emotion and thought are discussed. In this context, the study was conducted as non-randomized parallel controlled research in order to determine the emphatic tendency level of nursing students participating and non-participating in case based role play activities.

Material Method

The research was carried out with nursing students of a state university in spring semester. The population of the study consisted of 453 students from the Nursing Department. Drama Course took place in the first grade curriculum in 2015-2016 educational year for the first time as an elective course. 44 students who took this course constituted the study group, whereas 165 not taking this course formed the control group. Randomization could not be provided, do the selection of this course was determinant in the formation of the study group.

The Practice of Case Based Role Play Activities

Case based role play activities were conducted for 14 weeks (28 hours) with the study group within the context of the curriculum of the Drama Course. Students received theoretic lectures about drama, empathy, and communication skills for the first six weeks of the programme, and in the last eight weeks they were given role play activities.

Prior to the role play activities, students were asked to form groups 7-8, and were asked to perform a case based role play activity, one group per week as an improvisation within 20-40 minutes. At the end of the role play activities of students, expression, evaluation, and discussion of emotions and thoughts were provided within and among the groups.

Data Collection Tools

Students were asked to fill in the “Personal Information Form” and “Empathic Tendency Scale” with their free will, without stating their names on the Internet (Google Forms). Empathic Tendency Scale (ETS) was developed by Dökmen (1988) to measure the emotional sensitivity to events of individuals, and the potential to empathise in daily life. The high score revealed that the tendency was high, whereas the score being low showed that the tendency was low.

SPSS for Windows 18 package programme was used for data analysis. Mann-Whitney U Test and Kruskal Wallis One Way Variance Analysis were used for percentage and standard deviation.

Findings

Of the 209 nursing students participating in the study, 52.2% (n=57) were at the age of 21 and above, 21.1% of the students were at the first grade, 34.9% of them were at the second grade, 34.4% of them were at the third grade, and 9.6% of them were at the fourth grade. 78% (n=163) of the students with the majority being female, has a nuclear family structure. There was no significant difference ($p=.614$) between the ETS score average of students participating and non-participating case based role play activities. Empathic tendency score average of all students was found out to be 68.10 ± 6.23 (most: 100 - least: 20). There was no significant difference in score averages among grades ($p=.996$). When empathic tendency scores were compared in terms of gender, it was found out to be 68.50 ± 6.03 for females, and 66.19 ± 6.91 for males. The difference between the two groups was found out to be significant in favour of the females ($p=.027$). It was stated by the students that they preferred nursing as a profession due to its being easy to find a job (42.6%) The empathic tendency scores of the students who gave the answer as helping people was significantly high ($p=.008$) compared to the others.

Discussion

The results of our study revealed the effectiveness of case based role play activities on the empathic tendency level of nursing students. The empathic tendency scores of all students in our study were a little above average (68.10 ± 6.23 most: 100-least: 20). In some other studies with sampling being nursing students and using the same measurement tools it was also revealed that empathic tendency score averages are above moderate level (Arifoğlu and Razi, 2011, p. 7-11; Tutuk et al., 2002, p. 36-41; Uncu et al. 2016). Arifoğlu and Razi (2011, p. 7-11) found out in their study that the higher empathic tendency is, the higher communication skills of the individual becomes.

Within the scope of this study, the study group participated in case based role play activities for 14 weeks (28 hours). When compared to the control group, empathic tendency level of the students in the study group revealed statistically no significant difference.

When some students were analysed, it was found out that empathic skills of nursing students can be improved through efficient methods and practices during Bachelor's Degree Education (Arifoğlu and Razi, 2011, p. 7-11; Ay, 2006, p. 95-105; Mert and Sezgin, 2011, p. 9-13; Mete and Gerçek 2005, p. 11-17). Some of these studies claim that this skill can be improved within the scope of "empathy training", whereas other studies state that it can be improved through "communication skill training". On the other hand, there are some studies revealing that the empathic tendency can be improved through training (Sabancıoğulları et al. 2007, p. 1-6; Tutuk et al. 2002, p. 36-41), and some other studies claim that it cannot be improved through training (Arifoğlu and Razi, 2011, p. 7-11; Mete and Gerçek 2005, p. 11-17). Karaca, Açıkgöz and Akkuş (2013, pp. 118-123), who were looking for the answer of "Can empathic skill and empathic tendency be improved with education?" found out that the empathic skill development program of nursing first-year students significantly increased their empathic skills but did not change the empathic tendency level of the students sufficiently. Within the context of this study, it was found out that the case-based role play activities conducted as 2 hours per week had not enough effect on the empathic tendency levels of the nursing student. Therefore, it was thought that it would be useful to extend role play activities for a longer period in the process of gaining empathic tendency behaviour.

As an expected conclusion, female participants were found out to have a statistically significantly higher empathic tendency than male participants. Many research findings analysed in the literature of this field support our study results and show that women have higher empathic skills at a significantly higher level than men (Kırımoğlu et al., 2016, p. 5623- 3635; Kolayış and Yiğitler, 2010, p.572).

An important finding of the study was that empathic tendency of students who prefer nursing profession to help people were higher. While nursing profession continues to develop with many changes in the fields of education and care based practice over the years, the only unchanging aspect is the service given to people (Erdal, 1993, p. 1-7). It is much easier for nurses who have empathic tendency and transfer their skills to practice to build communication and interaction with patients, and have their care being accepted much easier (Reynolds and Scott, 2000, p. 226-34).

As a result, the empathic tendency of nursing students is at moderate level, and as the education year increases, there has been no change at this level. The case-based role play activities conducted in our study were ineffective on the empathic tendency levels of the students.

- In consideration of these results, it may be advisable to
- conduct randomized controlled trials that will demonstrate the impact of case-based role play activities on empathy orientation with stronger evidence,
- repeat the study with larger sample groups and at different grade levels,
- test longer and more effective programs with a larger scope in order to develop empathic tendency potentials.

Kaynakça/References

- Acar, F. (2002). Duygusal Zekâ ve Liderlik. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 53-68.
- Arifoğlu, B., Razi, G.S. (2011). Birinci Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empati ve İletişim Becerileriyle İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Puanı Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4(1), 7-11.
- Ay, F. (2006). Lisans Eğitiminin Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Beceri Düzeyine Etkisinin Belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 22(1), 95-105.
- Cevahir, R., Çınar N., Sözeri, C., Şahin, S., Kuşuoğlu, S. (2008). Ebelik Öğrencilerinin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 5-13.
- Dağhan, Ş., Yakıncı, C. (2015). *Hemşirelik Anıları*. s.iii. Ankara : Akademisyen Tıp.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1994). İletişim Çatışmaları ve Empati. *Küçük Şeyler*. s.134-175. İstanbul: Sistem
- Dökmen, Ü. (2005). İletişim Çatışmaları ve Empati. *Küçük Şeyler*. s.20-22. İstanbul: Sistem.
- Erdal, E.(1993). *Hemşirelikte Temel İlke ve Uygulamalar*. s.1-7. İzmir: Dağışan.
- Jolliffe, D., Farrington, D. P. (2004). Empathy And Offending: A Systematic Review And Meta-Analysis. *Aggression And Violent Behaviour*, 9(5), 441-476.
- Kağan, M., Ciminli, A. (2016). Ergenlerde Sanal Zorbalık ve Mağduriyetin Empati İle İlişkisinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1135-1150. doi: 10.17556/jef.66842
- Karaca, A., Açıkgöz, F., Akkuş, D. (2013). Eğitim İle Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Geliştirilebilir mi?: *Bir Sağlık Yüksekokulu Örneği*. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 118-123.
- Kırmoğlu, H., Gezer, E., Deveci, A., & Gülle, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Spor Eğitimi Alma Durumlarına Göre Saldırganlık ve Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5623-3635. doi:10.14687/jhs.v13i3.3919
- Küçük, L.(2015).Sağlık Bakım Hizmetlerinde İletişim. Akça Ay (Ed.), *Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler* (s.88-102).İstanbul: Nobel .
- Mert, H., Sezgin, D. (2011). Geleneksel ve Probleme Dayalı Öğrenim Modeliyle Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 9-13.

- Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 11-16.
- Paterson, H., Reniers, B., Vollm, B. (2009). Personality Types And Mental Health Experiences Of Those Who Volunteer For Helplines. *British Journal Of Guidance And Counselling*, 37(4), 459-471.(<http://dx.doi.org/10.1080/03069880903161419>).
- Reynolds, W., Scott, B. (2000). Do Nurses And Other Professional Helpers Normally Display Much Empathy? *Journal of Advanced Nursing*, 31(1), 226-234. DOI: 10.1046/j.1365-2648.2000.01242.x
- Sabancıoğulları, S., Kelleci, M., Doğan, S., Gölbaşı, Z. (2007). Entegre Eğitim Programında Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Yıllara Göre İncelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11 (2), 1-6.
- Staub, E. (1987). Commentary On Part I. In Eisenberg, N., Strayer, J. (Eds.), *Empathy And Its Development. Cambridge Studies In Social And Emotional Development* (pp. 195-217). New York: Cambridge University Press.
- Tutuk, A., Al, D., Doğan, S. (2002). Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerisi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 36-41.
- Uncu, F., Açık, Y., Deveci, S.E., Çelebi, E., Oğuzöncül, A.F., Ulaş, B. (2015). Sağlık Yüksekokulunda Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hemşirelik E-Dergisi*,3(3),1-8. (Erişim: http://hdergi.ybu.edu.tr/index.php/e-dergi/article/view/153/pdf_39).
- Ünal, S., Öz, F. (2008). Communication Skills Training Programme To İmprove Oncology Nurses Relationships With Patients: An Observational Study. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* , 15(2), 52-67.
- Veliöğlu, P. (1999). *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. İstanbul: Alaş.